



توانین کنفرانس اسلام



حجة الاسلام والمسلمین
موسوی تبریزی

حرمت عیب جوئی و تفحص از گناه

دهم: یکی از مسائل مهم اسلام، مسئله تحقیق و نجس و نجس و تفحص از جرم و تعقیب و مراقبت مجرم است لذا لازم است ببینیم که از نظر اسلام چه حکمی دارد.

بیش از آنکه وارد حکم مسئله شویم، مقدمهای برای توضیح مطلب ذکر می‌کنیم. همانطوریکه قبلا گفتیم در اسلام، مجازات مجرم برای اصلاح جامعه و ایجاد نظام صحیح و عادلانه در میان مردم است تا در سایه آن همه نیروهای انسانی و اندیشه‌ها و فکرها در جهت ساختن جامعه و پیشرفت آن بسیج شوند و به کار آیند چرا که اگر گناه و ظلم و فساد در جامعه حاکم باشد عدمای در سایه زورمندان و با حمایت آنان جلوی خلافت و فعالیت‌های دیگران را می‌گیرند و مانع بهره‌برداری جامعه از وجود و امکانات آنها می‌شوند و عدمای دیگر در فساد و منکرو عیاشی آنچنان غوطه ور میشوند که درد جامعه را درک نمی‌کنند و مغزهای آنان درست کار نمی‌کند و با در جامعه

آنچنان مطرود واقع می‌شوند که نمی‌توانند به فعالیت اجتماعی خود ادامه دهند. بهر صورت شیوع فساد و ظلم در یک اجتماع بعناوین مختلف روح جامعه را از آن می‌گیرد و مردم را به گروه‌های مختلف و انسانهای بی‌اثر و پراکنده و با انکل تقسیم می‌کند و تبعیض و استثمار در آن جامعه رشد پیدا می‌کند، لذا برای جلوگیری از اینچنین خسارات بزرگ و ضایع شدن انسانها و پراکنده شدن و نابود شدن نیروها و بهرکود کتانه شدن استعدادها، شارع مقدس اسلام از سه طریق وارد عمل شد:

۱- ارشاد و آگاهی دادن مردم و بالا بردن رشد فکری آنان از طریق اعزاز پیامبران بزرگ و فرستادن کتابهای آسمانی و دستورات سازنده و روشن‌گر قرآن تا اینکه خود مردم طالب عدالت و اصلاح و رزق شدن باشند و نه تنها از ظلم، خیانت و فساد بهره‌برند بلکه با آنها به مبارزه برخیزند و جلوی ظالم و فاسد را بگیرند. در این

رابطه، آیه شریفه:

”لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ“ (۱)

با صراحت به مسئله فوق دلالت می‌کند و می‌فرماید: ما پیامبران خود را به همراه کتابهای آسمانی و قوانینی که میزان تشخیص حق و باطل باشد فرستادیم تا در سایه ارشاد و تبلیغ و هدایت آنان، مردم برای عدالت‌های اجتماعی و فردی قیام کنند، و ما آهن را آفریدیم و نازل کردیم که قدرت و وسیله ترس خوف بر دشمن شود، و منافع برای مردم در بردارد و خواستیم مشخص کنیم که چه کسی خدا و پیامبران خدا را پاری می‌دهد در حالیکه خدا و یا پیامبران را نمی‌بیند، که خداوند قوی و عزیز است. همانطور که می‌بینید در این آیه خداوند قیام بعدالت و قسط را به خود مردم نسبت

داده است و نفرموده است که پیامبران آنها را برای اجرای عدالت اجبار کنند بلکه در سایه ارشاد و هدایت پیامبران خودشان عدالت خواهو تلاشگران در راه عدالت باشند و برای اصلاح اجتماع بکوشند .

۲- از راه مجازات مجرمین و اجرایی حدود الهی در باره آنان پس از ثبوت شرعی .

۳- از راه حفظ حیثیت و آبروی مردم و پوئانیدن عیب مردم در جامعه و جلوگیری از افشاگریهای مضر و مهلک و عیب جوئی- های افراطی و خانمانسوز و تهمت و افترا و بدگوئی پشت سر هم ، که همه اینها در صورتی که در جامعه درست پیاده و رعایت شود مردم نسبت به همدیگر با اطمینان بیشتر و با صمیمیت تعامل رفتار می نمایند و عداوت و کینه توزی و تحقیر از جامعه بر چیده می شود ، بر عکس اگر راه تهمت و افترا و بدگوئی و عیب جوئی و تجسس در اجتماعی باز بشود و مردم به آن مسائل عادت کنند وحدت جامعه بهم می ریزد و عداوت بجای صمیمیت و صفا ، و عیب گوئی بجای ستایش از اعمال نیک ، و احترام به ارزشها ، و پراکندگی ، بجای انسجام قرار می گیرد . علاوه بر تفحص و تجسس و عیب جوئی و افشاء آن ، ابهت گناه از جامعه بر چیده میشود و فحشا رونق پیدا می کند لذا شارع مقدس اسلام در این زمینه نیز دستورات موکدی صادر فرموده است و علاوه بر دستورات مؤکد قرآن ، روایات زیادی در زمینه حفظ شئون مردم و اسرار آنان و حرام بودن هناک و فحاشی و اهانت نسبت به مردم و همچنین حرمت تجسس از اوضاع و احوال شخصی مردم و افشای آن وارد شده است . علاوه بر این ، روایاتی بر وجوب پوئانیدن

عیب مردم و اسرار آنان صادر شده است . در این زمینه بسیار بجا است که ما سه دو آیه از سوره حجرات مراجعه کنیم میفرماید :

" يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ ، عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَ" " لَا نَسَاءٌ مِنْ نَسَاءٍ ، عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ ، وَلَا تَلْعَازُوا أَنْفُسَكُمْ ، وَلَا تَبَايَعُوا بِاللَّغَابِ ، يَبْسُ الْأَسْمُ الْفَسُوقَ بَعْدَ" " الْأَيْمَانِ ، وَمَنْ لَمْ يَتَّعَبْ فَأَوْلِيْسِيكَ" " هُمْ الظَّالِمُونَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا" " اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ" " أَثْمٌ ، وَلَا تَجَسَّسُوا ، وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم" " بَعْضًا أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ" " أَخِيهِ مِمَّا فَكَرَهُتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ" " تَوَّابٌ رَّحِيمٌ " . (۲)

خداوند مؤمنین را مورد خطاب قرار می دهد و می فرماید هرگز عدای ، دیگری را مسخره و استهزا نکنید ، شاید آنهایی که مسخره می توند بهتر و شریفتر از مسخره کنندگان باشند ، و عیب همدیگر را نگویید و با لقبهای بد و حقارت آمیز همدیگر را خطاب نکنید که چقدر بد است مؤمنینی را پس از ایمانشان بخدا با لقبها و صفتهای فساق و گناهکاران باد کنیم ، و هرکسی توبه نکند و از اعمال خویش که تعبیر و استهزا و استخفاف مؤمنین باشد بر نگردد آنها حتما از ظالمان و ستمگوانند .

ای مؤمنین از بسیاری از گناهیها و نسبت دادن ها به مؤمنین بپرهیزید چرا که بعضی از گناهیها و ظنهای شما گناه است و باطل ، و هرگز برای کشف گناه ، تجسس و تفحص در حال مردم نکنید ، و غیبیت و بدگوئی پشت سر همدیگر نکنید ، آیا از شما کسی دوست دارد که گوشت برادرش را که مسرود است بخورد ؟ هرگز ، شما مکروه می دارید پس از خداوند بترسید (از گناهان بپرهیزید) که خداوند قبول کننده توبه و رحیم است توجه می کنید که در این آیه پروردگار با تاکیدات فراوان مؤمنین را از گناهانی که در جامعه بسیار اثر نامطلوب دارد و انسجام جامعه را بهم میریزد و عداوت را زیادتر می کند و

گناهان را بیشتر می گرداند پرهیز داده است که با اختصار به اسامی آن گناهان اشاره می کنم :

۱- مسخره و استهزا و اهانت به مسلمین

۲- اسم و لقب بد به همدیگر گذاشتن و با آن القاب همدیگر را خطاب کردن .

۳- بدگمانی نسبت به مردم (سوء ظن)

۴- تجسس از معایب و احوال شخصی مردم

۵- غیبیت و بدگوئی پشت سر مردم .

در این زمینه روایاتی نیز وارد شده است که در اینجا به نقل بعضی از آنها کفایت می کنیم :

۱- زراره ، عن ابی جعفر ، و ابی عبد- الله - علیهما السلام - قال :

" ان اقرب ما یكون العبد الى الکفر ان- " " یواخى الرجل الرجل علی الدین فیحصی " " علیه عثراته ووزلا تلهی عن نفسه یا یوما ما " " زراره از امام باقر و امام صادق - علیهما السلام - نقل می کند که فرمودند :

نزدیکترین موقعیتی که هر مسلمان به کفر دارد هنگامی است که علیه برادر دینی خود گناهانی را تفحص و جمع آوری کند تا روزی بوسیله آن گناهان او را سرزنش نماید .

۲- اسحاق بن عمار ، قال : سمعت اب- عبد الله - علیه السلام - یقول :

" قال رسول الله (ص) یا معشر من " " اسلم بلسانه ولم یخطن لا یمان الی " " قلبه ! لا تذموا المسلمین ولا تتبعوا " " عوراتهم فانه من تتبع عوراتهم تتبع " " الله عورته و من تتبع الله - تعالی - " " عورته یفضحه ولو فی بینه " .

۳- اسحاق بن عمار از امام صادق (ع) ، نقل می کند که فرمودند رسول الله (ص) فرمود ای کسانی که در زبان مسلمان شدید لکن در قلبهایتان ایمان رسوخ پیدا نکرده است ! مسلمانان را سرزنش و نکوهش نکنید و از عیوب آنان تجسس ننمائید ، زیرا هر کس دنبال تفحص و جستجو از عیوب مخفی و اسرار مردم باشد خداوند اسرارش را دنبال می کند و او را مفتضح می کند گرچه در خانه خودش باشد .

۳- عن ابی عبدالله (ع) قال :
 "مَنْ آتَى مَوْءَاثِمَهُ مِنَ اللَّهِ فِي الدُّنْيَا وَ
 الْآخِرَةِ" . (۳)

امام صادق فرمودند هرکس موءاثیم را سرزنش کند خداوند در دنیا و آخرت او را سرزنش خواهد کرد . و باز اسحاق بن عمار از امام صادق نقل می کند که فرمود رسول الله فرمود .

"مَنْ أَذَاعَ فَا حِشَّةً كَانَ كَمُبْتَدِيهَا وَمَنْ تَمَيَّرَ مَوْءَاثِمِي لَمْ يَمُتْ حَتَّى يَرْكَبِ (۴)
 - هرکس عمل بدی را از موءاثیم افشا کند و در میان مردم شیوع دهد مانند عمل کننده به آن گناه است ، و هر کسی شخصی را برای عملی سرزنش کند نمی میرد جز آنکه خودش نیز آن عمل را مرتکب شود .

همه این روایات و روایات دیگر ایسن مطلب را می رسانند که خداوند نمی خواهد که بوسیله گناهی که مسلمانی مرتکب شده و مخفیانه انجام داده و پرده دری نگردد باست و احترام جامعه اسلامی و احکام اسلامی را در ملا عام حفظ کرده آبرو و حیثیت و احترامش از میان برود بلکه اگر کسی به گناه مخفی کسی اطلاعی نیز پیدا کند واجب است که ببوشاند و نقل آن در محافل و مجامع مردم ، حرام و از گناهان کبیره و اشاعه فحشا است و حفظ و پوشیدن عیب مردم یکی از فضائل انسانی است که اسلام به آن اهمیت می دهد و اجر زیادی دارد .

شیخ عبدالرحمن جزیری در جلد پنجم کتاب "الفقه علی المذاهب الاربعه" مینویسد :
 "... لان الاسلام امر بالستر علی -
 الأعراس حتی لا تشیع الفاحشه بین المجتمع
 لقول الرسول (ص) :

"مَنْ سَتَرَ عَوْرَةَ مُسْلِمٍ سَتَرَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ"
 "يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَقَالَ : مَنْ رَأَى عَسْوَرَةً"
 "فَسَتَرَهَا كَانَ كَمَنْ أَحْيَا مَوْءَاثِمَهُ"

در زمینه اینکه چرا نباید اشاعه گناه کرد و عیب و گناهان مردم را تفحص کرد می گوید :
 برای اینکه اسلام دستور داده است که اعراض مردم پوشیده باشد تا اینکه در میان جامعه گناهان اشاعه پیدا نکند ، و بخاطر فرمایش

رسول الله که فرمود : هرکس ستی و عیبی از مسلمانی را ببوشد خداوند روز قیامت عیب او را می پوشاند و هرکسی عیب و سری از کسی ببیند و آنرا ببوشاند و مخفی نگاهدارد گویا یک دختر زنده بگور را از قبر در آورده و نجات داده است .

بالآخره آنچه از مجموع آیات و روایاتی که در زمینه های مختلف اخلاقی اجتماعی از قبیل حرمت غیبت و تجسس و اشاعه فحشا و استهزا و تحقیر و اهانت به مردم مسلمان و وجوب حفظ اسرار مردم و کتمان آن و امثال آنها آمده است استفاده می شود این است که پروردگار متعال برای حفظ انسجام جامعه و احترام مردم و حفظ حیثیت افراد و بهبود برداری بیشتر از نیروهای انسانی در هر طبقه و قشر خاص که هست نمی خواهد بعضی از گناهان که در رابطه با اشخاص و اخلاقیات است دنبال و تحقیق شود و پیش قاضی و حاکم به مرحله اثبات برسد و مجازات شود ، که این باعث از بین رفتن ابهت گناه در جامعه و ترغیب دیگران به گناه و بی اعتبار ساختن مردم در میان اجتماع و جری کردن آنان به گناه و عقده های نمودن عده ای از مردم خواهد شد ، لکن اگر کسی علنی گناه و پرده دری کند و حیثیت و عفت جامعه را لکه دار سازد و به احکام اسلام و مقدمات مذهبی بی اهمیت باشد آنجا لازم است که مسلمین نهی از منکر کنند - از مرحله ارشاد و آگاهی دادن تا مرحله مبارزه عملی با آن و مجازات مجرم که بوسیله قضای اسلامی و اجرای حدود الهی انجام می گیرد . اگر در روایاتی که در رابطه با اثبات زنا و لواط و نسبت دادن آنها به مردم - که قسذف نامیده می شود - و همچنین در اثبات گناهان دیگر عند القاضی توجه کنیم و بیشتر وقت نمائم متوجه می شویم که با چه شرائط سختی گناهان مذکور پیش حاکم باید ثابت شود و برای اثبات جرائم فوق ، تحقیق و جستجو کردن و با راههای مختلف ، متهم را به اعتراف و اقرار ساختن و یا کنترل کردن تلفن و امثال آنها از گناهان کبیره و حرام است .

فصل سیزدهم

لکن در رابطه با جرائم سیاسی و اجتماعی مانند توطئه علیه اسلام و حکومت اسلامی ، و قیام برای براندازی حکومت اسلامی ، و جاسوسی به نفع اجانب و کفار محارب ، و کمک به جرائم فوق بهر نحوی که باشد از حکم فوق مستثنی است و از باب اینکه مهمترین واجب ، حفظ کیان اسلام و حکومت اسلامی است ما تمام همت خود را برای از بین بردن توطئه علیه اسلام باید بکنار بگیریم و از هر طریق ممکن ، جرائم سیاسی اجتماعی را کشف و توطئه را خنثی نمایم . البته در اینجا نیز باید با رعایت احتیاط کامل و اهم و مهم باشد که تفصیل مسئله به جای دیگر موقوف می شود ، لذا امام بزرگوار که همواره زهنمودهایشان الهام گرفتار قرآن و سنت رسول الله و اهل بیت عصمت - علیهم السلام - است در پیام هشت ماده ای خود با توجه به اصول و احکام اسلام تا حد زیادی مردم مسلمان ایران را به مسائل اسلامی و اخلاقی که بسیار مهم و لازم بود متذکر نموده اند و یکی از گرفتارهای جامعه ما پس از انقلاب اسلامی ایران - که عدم رعایت اخلاق اسلامی و حفظ حیثیت اجتماعی و امنیت شغلی بود - از میان برداشته شد . و ما امیدواریم که امت شهید پرور ایران و نهادهای انقلابی و ارگانهای قضائی با رعایت اخلاق اسلامی و پیام هشت ماده ای امام ، جامعه انقلابی ایران را همواره بسوی رشد و تکامل و تعالی انسانیت پیش ببرند .

ادامه دارد

۱ - سوره حدید آیه ۲۵ .
 ۲ - سوره حجرات ، آیه های ۱۱ و ۱۲ .
 ۳ - وسائل ، ج ۸ ، ص ۵۹۶ ، کافی ، ج ۲ ، صفحه ۲۶۴ .
 ۴ - وسائل ، ج ۸ ، ص ۵۹۶ - کافی ، ج ۲ ، صفحه ۲۶۵ .